

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift

Citation: Kierkegaard, Søren: "Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 7*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2002 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ae-txt-shoot-id201bf12f-aae7-4733-8400-69c6898f9dc3.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 7

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

α. Skal der imidlertid konstrueres et logisk System, saa maa der fornemliggen agtes paa, at Intet optages, som er underkastet Tilværelsens Dialektik, som altsaa kun er ved at være til, eller ved at have været til, ikke er ved at være. Heraf følger ganske simpelt, at hiin mageløse og mageløst beundrede Opfindelse af Hegel, at bringe Bevægelse ind i Logiken (ogsaa fraseet, at man paa hvert andet Sted savner endog blot hans eget Forsøg paa at bilde En ind at den er der), netop er at forvirre Logiken¹. Det er jo ogsaa besynderligt, at lægge Bevægelsen til Grund i en Sphære, hvor Bevægelse er utænkelig, eller at lade Bevægelse forklare Logiken, medens Logiken ikke kan forklare Bevægelsen. Betræffende dette Punkt er jeg imidlertid saa heldig at kunne henvise til en Mand, der tænker sundt og er lykkeligt dannet ved Grækerne (sjeldne Egenskaber i vor Tid!), en Mand, der har vidst at frigjøre sig og sin Tænkning fra ethvert slæbende og krybende Forhold til Hegel, hvis Navnkundighed Enhver ellers vil profitere af om ikke paa anden Maade, saa vedat gaae videre, v: ved at have optaget Hegel i sig; en Mand, der hellere har villet nøies med Aristoteles og med sig selv – jeg mener Trendlenburg (*Logische Untersuchungen*). Hans Fortjeneste er blandt Andet at have fattet Bevægelsen som den uforklarlige Forudsætning, som det Fælleds, hvori Væren og Tænken enes og som den fortsatte Gjensidighed. Jeg kan her ikke gjøre noget Forsøg paa at eftervise hans Opfattelses Forhold til Grækerne, til det Aristoteliske, eller til, hvad der besynderligt nok, i en vis Forstand, skjøndt kun populairt, har megen Lighed med hans Fremstilling: et lille Partie i Plutarchs Skrift om Isis og Osiris. Det er ingenlunde min Mening, at den hegelske Philosophie ikke har haft gavnlig Indflydelse paa Trendlenburg, men det Heldige er, at han har indseet, at det gaaer ikke an at ville forbedre paa Hegels Bygning, gaae videre o. s. v. (en løgnagtig Maade paa hvilken mangen Stumper i vor Tid anmasser sig Hegels Celebritet og lazaronaagtigt fraterniserer ham); og paa den anden Side, at han, ædruelig som en græsk Tænkner, uden at love Alt, uden at ville lyksaliggjøre Menneskeheden, præsterer Meget og lyksaliggjør Den, der behøvede hans Veiledning i Kjendskab til Grækerne.

1. Den Letsindighed hvormed Systematikere indrømme, at overalt er det vel ikke lykkedes Hegel at faae Bevægelsen ind i Logiken, omtrent ligesom en Urtekræmmer mener, at det ikke kommer an paa et Par Rosiner, naar man ellers kjøber meget, denne lavcomiske Føielighed er naturligviis en Foragt mod Hegel, som end ikke hans heftigste Angriber har tilladt sig. Der har jo været logiske Forsøg før Hegel, men netop hans Methode er jo Alt. For ham og for Enhver, der har Opvakthed nok til at fatte hvad det er at ville noget Stort, kan det, at den ikke er tilstede paa dette eller hiint Punkt, ikke være en Ubetydelighed, som naar en Urtekræmmer og en Kunde kævles om der er lidt Overvægt eller lidt Undervægt. Hegel har jo netop selv sat al sin Navnkundighed ind paa det Punkt om Methoden. Men en Methode har den mærkelige Egenskab, at den abstrakt seet er slet Intet, den er netop i Udførelsen, i at gennemføres er den Methode, og hvor den ikke gennemføres, er den ikke Methoden, og naar der ingen anden Methode er, saa er der slet ingen Methode. Beundrere af Hegel maa det være forbeholdt at gjøre ham til en Sluddermand; en Angriber vil altid vide at holde ham i Ære, ved at have villet noget Stort, og ikke at have naaet det.

(tilbage)

I et logisk System maa Intet optages, som har et Forhold til Tilværelse, som ikke er ligegyldigt mod Existent. Den uendelige Overvægt, som det Logiske ved at være det Objektive har over al Tænkning, limiteres igjen derved, at det subjektivt seet er en Hypothese, netop fordi det i Virkelighedens Forstand er ligegyldigt mod Tilværelse. Denne Dobbeltthed er det Logiskes Forskjel fra det Mathematiske, der slet intet Forhold har til eller fra Tilværelse, men kun har Objektiviteten – ikke Objektiviteten og det Hypothetiske som Eenheden og Modsigelsen, hvori det negativt forholder sig til Existent.

Det logiske System maa ikke være en Mystifikation, et Bugtalerie, hvori Tilværelsens Indhold kommer underfundigt og subrept frem, hvor den logiske Tanke studser og finder, hvad Hr. Professoren eller Licentiaten her har havt bag Øret. Strængere lader sig her dømmes imellem ved at besvare det Spørgsmaal, i hvilken Forstand Categoryen er Tilværelsens Abbreviatur, om den logiske Tænkning er abstrakt efter Tilværelse eller abstrakt uden noget Forhold til Tilværelse. Dette Spørgsmaal kunde jeg ønske at behandle lidt udførligere paa et andet Sted; og selv om det ikke blev fyldestgjørende besvaret, er det dog altid Noget, at der bliver spurgt saaledes.